

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆ 10
ՄԻՋԱԿ ՏԱՌԵՐԻ ՎՃԱՐՆ Է 1
ԿՈՊԵԿ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒՄ
ԵՆ ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՆ ՕՏԱՐ ԼԵՂՈՒՆԵՐՈՎ

ՄԵԴՈՒ

ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒՄ Է ՀԱՐԱՐԸ
ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ
ՀԱՐԵՔՏԵՐԻ 4 ՀԱՐԱՐ ՕՐԵՐԸ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԻՆՆ Է 8 Ռ.
ՕՏԱՐԱՐԱՐՈՒՄ ԳԻՆՈՒՄ ԵՆ ՈՐԿԱՐԻ
ԵՆ ՐԵԴ. ГАЗЕТЫ, ПЧЕЛА АРМЕНИИ
Г. Тифлис.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԲՈՎԱՆԳԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սովոր Հայաստանում:
Ազգային.— Թղթակցութիւնը Հաւ-
չից, Ս. Պետերբուրգից, Հանդամից,
Աղջկասիրտից, Քուրախից և Թիֆ-
լիսից:
Մանր լուրեր:
Յայտարարութիւններ:
Բանասիրական.— Կոտտանդու-
պոլի կիները:

ԹԻՖԼԻՉ, 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1880 թ.

Հաստատ աղբիւրներից գիտենք,
որ մի քանի անձինք թիֆլիզում մի
բարձրատիման հաստատում անձ-
նից ստացել են նամակներ, որով զը-
թառ հայրը յորդորում է նրանց և
նոցա միջնորդութեամբ ամենքին խը-
նայել իրանց հաճահայաստանի բը-
նակիչ հայ եղբայր, որոնց սպառ-
նում է առաջնից ձմեռս էլ սովոր:
Այս փաստի ստուգութեան վկայում
են թէ սովորյալ մասնագործի գրու-
թիւնն, որ հաստատութեամբ «Մե-
ղու» մէջ և թէ հաստատութեամբ
նաւորութիւնը, որոնք ակամատեա և
ղած են գործին ճանապարհորդելով
անցնել սեպտեմբեր և հոկտեմբեր
ամիսներում: Չաւարդանքներ, բայց-
պիտի և բաների գաւառներում: Մենք
այս վկայութիւնն անձամբ լսելիք
ուղղակի նոցա բերանից: Այդ ակա-

նաստ վկայութիւնը խօսքով այսօր իսկ
այդ գաւառներում մօտ 700 ընտա-
նիք (այն կողմերի հայ բնակիչը
բաղկացած է զոնե 10 հոգւոյ) բը-
նաւում են չունին թող կեանքի
այլ պիտիքներն, որոնք նոյնպէս
պակաս են: Նոյն տեղեկութիւնը գա-
լիս են վաստակաւոր նահանգի գա-
նազան կէտերից: Իրերի այս վիճակը
չառ հասկանալի է: Երբ աչքի ա-
ռաջ ունենանք, որ անցնել տա-
րուան սովոր և կենդանեաց կոտորա-
ծը թող չտուին ժողովրդեան բա-
ւականաչափ ցանց անելու: Մի քանի
տեղիքում ցանքը ուշ արին, սերմ
ուշ հասցնելու պատճառով, որով
արտերը չհասունացած օգոստոսի վա-
ղահաս ցորենից վաշտել են: Այս
թշուառութեանց վրայ աւելացաւ
անսովոր կարիւրը շատ տեղերում,
որ չտեսնված խոշորութեամբ տեղաց
այս տարի, այնպէս որ ակամատեա
պատմում են, որ մինչև անգամ խո-
շոր կենդանիք և մարդիկ վնասվել են:
Այսպիսի դէպքերը զգաստացնում են
ժողովրդեան և նրան թմրած և ան-
տարբեր վիճակից դուրս հանում:
Նոցա այդ թշուառութիւնը իրանց
զգացմանց փորձաքար համարելով
միշտ եռանդ և արիւթիւն են ցոյց
տալիս պատերազմելու բնութեան այդ
բռնութեանց դէմ և իրանց առա-
քինութեամբ յաղթում նրանց: Հայ
ազգը միշտ ցոյց է տուել այդ առա-

քինութիւնն, որ ողորմածութեան
և եղբայրութեան մէջ է:
Այսպիսի հանգամանքներում յիշա-
ւել եղբայրանում են ամենքն էլ, մի
կողմ թողնելով անձական հաշիւ-
ներն և անտարաբնական զգացմանը-
ները: Կենք չենք կարծում, որ նոյն
զգացմանը չափեր բոլոր մեր ուսա-
հայ եղբայր, տեղեկանալով իրանց
տաճկաբնակ եղբայր գաւառ վիճակին:
Ինչպէս պատերազմ իրեն թշուա-
ռութիւն երբեմն տարիներ շարու-
նակում են և ազգերը շարունակ ա-
րիւթիւնով մարտնչում են նորա դէմ,
զոհելով անընդհատաբար միջնե-
կանցին այդ թշուառ օրերը, նոյն
տեսակ են և բնութեան հարուած-
ներն, որոնց դէմ մարդկային միտքն
ու սիրտը հրամայում են մարտնչել:
Քանի որ նոցա տեղութիւն ունին:
Որքան մեծ և երկարատեւ են թշու-
առութիւնը, այնքան պէտք է մար-
դաց մէջ զորաման և կազմակերպ-
ւածութեան զգացմանը, և մենք
կարծում ենք, որ մեր ուսանողի
եղբայր այս բնական ընթացքից բա-
ճառութիւն չեն կազմում, և իրանց
առաքինութիւնը ցոյց կ'տան շարու-
նակելով իրանց նախադրութիւնը
առատորէն, մինչև որ բնութիւնը կը
յաղթվի: Արար մէջ համոզուած ենք,
որովհետեւ շատ բերաններից լսվում է
ցանկութիւն չինայելու իրենանց կա-
րողութեան չափ զոհել: Պէտք է

Թիֆլիզի հայ հասարակութիւնը
հասկանայ, որ ամեն հասարակու-
թիւնը նրան են նայում իրեն իրանց
անընդհատ եղբայր և մեր հասարա-
կութիւնը, չենք կարծում, որ կա-
մենայ իւր անընդհատութեան իրա-
ւունքը ուրիշին տալ որ և է հա-
սարակական գործի սկզբնաւորութիւ-
նը ուրիշ հասարակութեան թողնե-
լով: այս ոչ նորա պատիւը թող
կայ և ոչ էլ բարոյական շահը:
Ուստի և հրաւիրում ենք մեր զգա-
յուն թիֆլիզցի հարուստներին շուտ
գործին ձեռնամուկ լինել, որովհե-
տեւ սովորյալ համբերել չէ կարող:
Այս ձեռնարկութիւնն անշուշտ պէտք
է քաջալերել և բարի նախաձեռն յա-
րուցանել և Կ. Պոլսի կենդանական
յանձնագործի մէջ աւելի եռանդ
զով գործելու և չվհատելու:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՇՈՒՇԻ

23 հոկտեմբ.

(Թղթակցութիւնն ՄԵԴՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-
ՆԻ՝ ԼԵՂՈՒՆԵՐՈՎ)

Այս օրերս եկաւ այստեղ գան-
ձակի և Երեւանի նահանգների կա-
ռավարական դպրոցների նոր տեսուչ
պ. Լեւկիցին: Նոր տեսուչը շատ սա-

կաւ նմանութիւն ունի իւր նախոր-
դի պ. Բօգաչի վհ հետ: Բօգաչի վհ ինչ-
պէս յայտնի է, մի չինովիկ էր, որ
ժողովրդական պէտքերի տեղակէր:
Այսպիսի անձինք դեռ աղմկիւտորա-
յից և դատարանների մէջ կարող
են գործ կատարել և մասամբ էլ
օգուտ բերել, բայց մանկավարժու-
թեան համար նոցա միանգամայն
անյարմար են: Աղմկիւտորայիւրում
ատմականաւորը պարտաւոր է իւր
մեծի հրամանն կատարել բայց վատ
է այն մանկավարժը, որի գործունե-
ութեան շարժառիթը սերը չէ դէպի
մանուկը, դէպի առ հասարակ ման-
կավարժութիւնը: Մանկավարժը պի-
տի բոլորովին ազատ լինի այն կու-
սակցանի և քաղաքական նպատակ-
ներից, որը սրտի ցաւը պէտք է
խոստովանել, որ վերջի ժամանակ-
ներս տիրապետում էր ամբողջ Ռու-
սիայի ուսումնարանների մէջ: Հաս-
կանալի է ուրեմն, թէ որպիսի ան-
համբերութեամբ սպասում էին այս-
տեղ նոր տեսչի գալուտանը: Հետա-
քէքէր էր մեզ խմանալ, թէ որպի-
սի անձնաւորութիւն կ'ընտանալ այդ
մեծ պաշտօնի մէջ: Վերջապէս պ.
Լեւկիցին եկաւ: Շուշի և շուշիցիք
հանգստացան: Նոր տեսուչը (որը ա-
մենից դիտաւորն է մանկավարժի հա-
մար) մի բարի մարդ է և միանգա-
մայն ազատ է քաղաքական նպատակ-
ներից: Բնած յանձնուած է այստեղ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԿԻՆԵՐԸ
Մի գերմանուհու գիտողութիւններ.
(Երաժշտականութիւնն *)

Թրքուհիների լուսաւորութեան աստի-
ճանին ամենամօտակ եղող քրիստոնեայ
կիներն են հայկուհիները, որոնց
հարմիկ հետ ունեցած յարաբերութիւն-
ները մինչդեռ պատճառն ունին ինչ որ
ուշի Եւրոպայում քրիստոնեայ ազգայնե-
րի խոսակցուն հրէայների տան մէջ
զանվելը: Նոցա նմանում են այժմեան
բնակչոյցների յիշած աշխատաւոր մըր-
ջիւններին, որոնք իրենց բանէն բըռ-
նի մէկը տարված՝ հաւատարմի մնում
են իրենց ծոյ տերերին և ժրաջանու-
թեամբ աշխատում են նոցա համար:
Մենք մի թրքական հարէմ առաւել կամ
պակաս կ'ախուճ ունի հայ կիներին, ո-
րոնք միջնորդ են լինում նոցա դուրսի
հետ ունեցած յարաբերութեանց, և ա-
մենքն առաջ թրքուհիների հանդերձա-
վէն, ձերմակեղէնի, տան զարդերի պի-
տոյքները հոգում են: Թերեւս ոչ մի ազ-
գում չկան կիներ որք կարենային ձե-
ռագործների մէջ այնպէս հրաշալի բա-

նէր շինել, ինչպէս հայկուհիները: Արե-
ւելեան բազարների միտքնալի զննելի
ժածկոյցները, բուրնուսների ազգումէ և
օսկիթիլ նկարակերտութիւնները, փող-
պատկերը, հողաթանկերը նոցա գործե-
րն են: Նոցա գործում են քրքրիւա
կոշիկած արեւելեան զարդանշան, զոր
գոյնզգոյն ազգուհի թիւրք կարի ա-
տեղով առանց մասնաւոր գործիչի օգ-
նութեան այնպիսի կատարելութեամբ
չիտում են, որ իրենց ճարտար մասնե-
րի տակ բնական գոյներով ծաղիկներ,
տերեւներ և թիթեւներ ներկայացնող
գուրս ցցված մեծ զերկանտաներ են գո-
յանում, որոնցմով հարուստ կիների ֆե-
րէճէները զարդարվում են:

Հնասէր հայկուհիների զգեստը և կեն-
ցաղավարութիւնը մօտիկ է կորանի կա-
նաններին, թէպէտ և նոցա մեծ մասամբ
խոսակցուն լուսաւորականներն են: Ի-
րենց եաշմագն ու ստանը միայն ձեռով
զանազանվում են տաճիկների եաշմագն-
ն և սաւանն: Երեւոտարգուհիները անե-
րէն դուրս են եկում երկու երեք հոգի
միասին, իսկ գիշերային ժամերգութեան
ամբողջ ընտանիքով գնում են, եթէ ժամ-
կոչի գաւազանը մութ գիշերում նոցա
դուրս բաղնիք: Հին հայ կնոջ մօտ մաս-
նաւորապէս լուսնութիւնը իրեն մի առա-
քինութիւն նկատվում է, իր ամուսնու-
թեան առաջին տարին պատասխանել

միայն համարձակում է իւր այրին, երբ
սա իրեն հարցնէ, իսկ առաջուց խօսել
նչ երբեք: Հայկուհիները շատ յարգում
են կոյս Մարիամը, որի կատարելու-
թիւնները նշանակվում են արիւթեան, ան-
տեղի, զուտիւթ, զեղանիւթ բաւերով,
և միտքութեան ժամանակ տալիս են հայ
աղջիկներին այդպիսի անուշներ: Լու-
սաւորական հայկուհիները մասամբ
կրթվում են Պոլսի ամերիկացի միսիո-
նարների հաստատութեանց մէջ, պապա-
կանները արուարձանների զաղդական
վանքերում, ուր նոցա շատ հարեանցի
կրթութիւն են ստանում: հարուստների
կանքը բոլորովին հակապատկեր է ի-
րենց թշուառ հայրենակիցների կեանքին:
առաջինները ամբողջ օրը անցնում են
պատահանների առաջ ծուլաբար երկըն-
ցած դիվանների վրայ, քաղաքանիք ու-
տեղով, նարիկի կամ ցիգարէտ ծխելով,
մի գաղղիքներն ուսման կարգալիս՝ ալ
նարկը երբեմն փողոցի վրայ ձգելով:
Հայկուհիները յաճախ մեծամարմին են,
թուրք կիները երբեք այնպէս հաստ չեն
լինում ինչպէս հայկուհիները, որոնք ի-
րենց սարսափելի շատակերութեամբ ոչ
նուաղ նպաստում են անշուշտ այդ գե-
րութեան: Հայերի մատաղ օրերըները
շատ սիրուն են երբեմն իրենց թուխա-
քերով և կարմիր շրթունքներով, հօր-
տիկ, սե մաղերով և ձերմակ դէմքով

բայց քիչ է պատահում որ այդ երիտա-
սարդական գեղեցկութիւնը երկար տեւ:
Շատ աչքի է ընկնում հայ կիների մեծ
մառի ճաշակը. նոցա ծիածանի ամեն
զոյները իրարի հետ խառն գործածում
են իրենց զգեստների վրայ, զորոնք զար-
դերով շատ բնուսաւորում են: Հայ ըն-
տանիքները դեռ այժմ էլ երբեմն իրենց
հարստութեան մեծ մասը ազամանդե-
րի են փոխարկում, որոնք առջի ան-
հանգիստ ժամանակներում դիւրաւ կա-
րող էին ապահովուել: Նին կիներին մօտ
տեսնվում են բուսն մեծութեամբ աղա-
մանդէ բուսններ, երկայն ծանր դիւղեր,
խիցի նման օղեր, մաղի ասեղներ և
սանդեր, որոնց ծանրութեան տակ զը-
լուլը համարեա կորանում է: Պապա-
կան հայկուհիները մեծ մասամբ շատ օ-
րինապաւ են և լուսաւորութեամբ բուսնում
են արեւելքի այն շատ աստիւտացած պահ-
քերը: Ինչեղ խոստովանանքը կատարում
են եկեղեցու բաց տեղում, ուր քահա-
նան մի գորգի վրայ ծաղկապատիկ նըս-
տած իր խոստովանողների մէջ, իր
մօտ իճկաւած այս կամ այն գեղեցկին
ակամբ երկնցում է: Հայկուհիների մեջ
մասը շատ կանախ ամուսնանում է և
յաճախ տարիքը առաւ մարդերի հետ:
Պէտք է յիշել որ բարձր դասի հայկու-
հիները մէջ շատ ընտիր, աղուսաբարոյ և
կիրթ կիներ կան, որոնք Եւրոպա ճան

բորդութիւններ անելով և լաւ ընթերցա-
նութիւններով տարբերվում են իրենց
հասարակ հայրենակցութիւնից: Շատ
հայկուհիներ տաճիկների թատրոննե-
րում իրեն գերասան կամ երգչուհի հան-
դէս են գալի, բայց նոցա երաժշտական
ձիրքերը, քիչ բացառութիւններով, նու-
աղ են: Բնահայրապէս հայ կիները շատ
զգայուն և բարի սիրտ ունին. նոցա
քնքշալիքով մայրեր են և ընկերու-
թեան մէջ շատ ակտիւ:

Բուլղարուհիները սակաւաթիւ
են Պոլսում, մասնաւոր վերջին պատե-
րազմէն յետոյ, որ այս ազգին պատկա-
նող շատ ընտանիքներ պատկան
հե-
ռացրեց: Բուլղար կիները նշանաւոր են
իրենց սարկային, խոսարճ բարբոյ: Որ-
դիւնների կրթութեան մասին նոցա աշխա-
տում են հետեւ գերմանական կամ
անգղիական կրթութեան, և ստում են
որ նոցա ընտանիքան կեանքը գործա-
կի է: Այս տեղի կիները մի մեծկա-
կ մասը կազմում են արեւելեան հրէու-
հիները, որոնք հաղիւ երբեք իրենց
տնական կեանքի անձուկ չըմանէն հե-
ռանում են: Պոլսի չըմանալը գտնվող
կուղղուհիներ, Հաւրէյ և Վալաթիա
գիւղերում բնակվում են սպանիական հը-
րէաներ, որոնք իրենց զարմեթի վեր
օտմանան պետութեան պատկանելը
թրքական ներող ոգուն պարտական են:

*) Տես Միջոցը № 85.

Հասարակ հին կինները շատ նախա-
յարեալ են և կրօնի ամեն բանէն ա-
պաճքի կանոնները և արարողութեան
ընթացները կարեւոր են համարում: Ն-
ստորեկից միմ իրաւունքներն են անում
կարեւորի պատկանելիքը, որոնց առաջ-
քա ծնարադրում են և սրտանց համ-
բույժ. օրհնած ջուրը և սուրբ ճրագ-
իւղը բժշկում են ամեն հիւանդութե-
աներ: Եկեղեցում յայն կինը այդքն յ-
է գալի: Խորանի ետեկ սրբութիւն
բացը նոցա համար փակված է. ժա-
ղութեան ներկայ է լինում Է. Ժող-
պատած մի վերնատան վրայ, ուր
յարմար առիթ սնդի իր բարեկամ
ների հետ տեսակցելու: Նա չէ հո-
ձակում մինչև անգամ ամեն ժամ
կրօնական արարողութեանց մասնե-
րու: Հայեր և գէորգ զանգումէ բա-
ցեալ սուրբ հաղորդութիւնը առ-
ջետայ երեւթ օր ձեռք մկրտի,
չէ զպննում, գի ամենափոքրիկ վ-

Չափերը բաժանուած են բաժանման կէտերով և վերջակէտերով, սա շատ լաւ է և միշտ պէտք է գործածել, սակայն տեղ տեղ սխալմունքներ են մտած և այդ սխալմունքներն են, ինչպէս և զբոյր վերջին երեսի ծանօթութիւնից երևում է: Իմ կարծիքով ծանօթութեան հետ անհրաժեշտ է և սխալների աղիւսակը ունենալ, այն ինչ այդտեղ չկայ: Տպագրութիւնը շատ մաքուր է, թուր թը ընտիր և ձեւը գեղեցիկ: զինն 40 կոպէկ է: պէտք է ասել որ թանգ չէ: Երգերի, գլխաւորապէս պար-երգերի վերջը ծանօթութիւններ կան դրած թէ ինչպէս և ինչ ձեւով պէտք է երգուի: Սրբա շատ գեղեցիկ բաներ են և անշուշտ դասավորուած են համար են յորինուած: Աշակերտներին մանաւանդ մեծ դասավորուածներին, փոխանակ թողնելու աղաղակելու, կուռելու, միմեանց շրեր պատուելու և մինչև անգամ ծեծելու, ուսուցիչը կարող է զանազան ձևեր պարերգերով խաղացնել նոցա թէ մանազարով և թէ չըջան կազմելով ու պոյոյտ առնելով: Այս երգարանը կարող է լինել և իբրև վարժութեանց համար սկզբնաղբիջ այն աշակերտներին համար, որոնք նոր են ուսանում ձայնագրութեան արհեստը: Ահա, այդքանը միայն թող լինի իմ կողմից յիշեալ երգարանի մասին, մը նազեալը թողնում եմ ձայնագրութեան միւս ուսուցիչներին, և վստահանալով խորհուրդ եմ տալիս ձեռք ձգել այս գեղեցիկ ձեռնարկը և իմաստասիրել մեր մանուկ ձայնագրութիւնը:

Վերջանելով իմ համեստ ակնարկութիւնս այս գրութեան մասին, թողնում եմ ձեր անաչառ գրադատութեանը պ. պ. ձայնագրագէտներ, բայց եթէ ձեզ այդ մասին ջաքարայր պատման մե կտիրապետի և դարձեալ պատրաստ եմ հանդէս ելնել և յոյց տալ մանրամասնօրէն դուրս առնելով թիւները և պակասութիւնները: Իսկ այժմ արժանապատիւ տեղ-նշանի հօրը կ'ցանկամ կատարեալ յաջողութիւն այդ իւր ազգագուս գործողութեանց մէջ, և կ'ենդունի որ որքան կարելի է շատաւ սորա երկրորդ հատորը ևս ի լոյս թնծայել: այսինքն յորինե՞լ ձայնագրեալ երգարան միջնակարգ դպրոցների համար, կամ ի պէտս զարգացելոյ, որի կարևորութիւնը շատ զգալի է այժմ:

Ամենալաւն այն է՝ եթէ տեղ-հայրը ուշադրութիւն դարձնէ և մեր պատարագի արարողութեան վերայ, և ի լոյս ընծայէր դպրական երգեցողութիւնը քառածայն եղանակներով:

Բովանդակ հայ դպրոցների ձայնագրութեան ուսուցիչ:

Կալի է որ մասնակցին Ռուսաստանի և միւս թիւերի ուսուցիչները: Այդ ժողովը նպատակն է մեր հոգեւոր ուսումնարանների հիմնաւոր բարեկարգութիւնը ներկայիս պահանջներին համեմատ, որ կ'ընդգործուի այն ժամանակ, երբ որ ուսումնարանները իրանց կազմակերպութեամբ կ'ըստանան միջոցներով ընթերցանելով որոշ ուսման ծրագիրներ և կ'ուսուցանուի հաստատ կանոնադրութեամբ: Այսպիսի մի մեծ և ընդհանուր օգտին ծառայող դործ յաջողութեամբ կատարելու համար հարկաւոր է նախապատրաստութիւն, որով արդէն դրացուած են քաղաքիս մէջ երկու յանձնաժողովներ, մինը ուսումնական, որ պատրաստուած է հարկաւոր ծրագիրները, միւսը անտեսական, որ պիտի հոգայ ընդհանուր ուսուցչական ժողովը համար հարկաւոր ծախսերը: Այդ ծախսերը հոգալու համար մենք չունինք ոչինչ ուրիշ միջոցներ, բացի հասարակութեան կամուրջը նուիրատուութիւններից, որ պիտի լինի ճիշդ արտաստուութիւն այն համակրութեան, որ նա ունի դէպի մեր ազգային ուսումնարանները, որոնց մէջ կ'ընթերցուի է նոր սերունդը: Աւստի յայտնելով հասարակութեանը անտեսական յանձնաժողովը անդամների անունները, որոնք են. պպ. Վահրամ Մովսէսեան, Գրիգոր Մկրտչեան, Կարապետեան, Կառապետեան, Վրդէս Բալախան, Մովսէս Բալախան և Արտաշէս Մանուկեան, խոնարհաբար խնդրում եմ այն անանց որոնք կրցանական իրանց կամուրջ նուիրեն իրանց անգաղապ ուսուցչական ժողովը իրաւորմանը, ու դարիկ իրանց նուիրեն կամ յիշեալ պարմաներից մէկին, կամ «Մեղուի» և «Փոքրի» պ. պ. խմբագիրներին:

Թեմական վերատեսուչ Գ. Բարխուդարեան, Թիֆլիզ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՆԵՐ

ԴԻԼԻՋԱՆՑ մեզ հաղորդում են, որ այնտեղի հայոց ծխական դպրոցի ուսուցիչ պ. Ա. Սիմեոնեանցն առանձին ուշադրութիւն է դարձնում նորա վերայ և կազմել է դպրոցի մօտ գրադարան ընթերցանութեան համար բերել տալով աւելի քան 100 ուսուցչական գրեւորք: Առ այժմ մօտ 30 հօդի գրեւոր են անգամ և ամսական պարտաւորվել են վճարելու 30—40 կոպ. և որոնք պէտք է ծառայեն ընթերցարանի դարգացման և հարստանալուն նորանոր գրքերով:

Մամուլի տակից դուրս է եկել մեծ պ. Ն. Ալիխանեանի երկտիրութեանը «Երեւանի Երկրորդ ողբերգութիւն»:

Պ. Գ. մեզ հաղորդում է. անցեալ հոկտեմբերի 24-ին նորին սրբադնութիւն Գրիգոր արքեպիսկոպոս Ազարիւրեանցը այցելեց Հաւարարի ս. Մարիամեան ուսումնարանին, տեղեկացաւ ուսումնարանի թէ նիւթական և թէ բարոյական կողմերին, լսեց ուսուցչաց դասախօսութիւններն և իւր ուրախութիւններն ու շնորհակալութիւնը յայտնեց ուսուցչաց ու վարժուհեաց:

Նորին սրբադնութիւնը այդ իւր ստացած քաղցր տպաւորութեանց առթիւ խոստացաւ, միւս օրը Էմիլիանցոյ եկեղեցում քարոզ խօսել առհասարակ:

Դատարարական և մասնաւորապէս գեղեցիկ սեռի դատարարական մասին: Սրբազան իւր քարոզը վերջանելիս իւր խօսքը դարձրեց իգական սեռի կրթութեան վերայ և առաջ, որ պահանջ են ընտանիքի հիմքը, բաղադրութեան ձանադարձը և բարոյականութեան կառուցաները... Եւրոպացի կենդանեաց և բոյսերի վերայ հարկաւոր խնամքն ու հոգը քաջալով, նոցա ցեղերը ազնուացնում են և հետզհետէ փոխում, այն ինչ մենք մեր սրբիքը թողնում ենք բազմիւրեմունքին և փոքրցանիքին խնամքին, որոնցից ժամանակով ստանում ենք օրականներ... Նրեկ գնացել ձեր Հաւարարի միակ օրիորդական դպրոցը, առաջ նա, և քրտիս մէջ վարդ բացուեցաւ տեսնելով ձեր ազնկանց մէջ այնպիսի յառաջադիմութիւն... ուստի և հոգացե՛ք դպրոցի ապահովութեան համար: Գնե՛ք իրենց մեծամասնութիւնը կանանց դատում է, որ այդ մարդիկ շատ քիչ էին եկեղեցում:

Պ. Ղազեանը խմբումէ մեզ յայտնել, որ իւր շինած «Հայաստանը Բերլինի կոնգրէսի ժամանակ» արձանը ծախվում է պ. Զ. Գրիգորեանի կառավարանում: Զանկացողները կարող են տեսնել արձանը ամեն օր նոյն գրախանութեանը:

Խմբագրութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գրքերը. 1) Տ. Ա. ք. Յ. Ստրէկանցից «Աղէքսանդր Բ. կայսրը Ռուսիոյ, տպուած է Մոսկվայում, զինն է 50 կոպ. 2) Միացեալ ընկերութիւնից «Հայկական Գեղարկութեան» առաջին և երկրորդ տետրակները (8 տետրակի մէջ է բոլորն ամփոփուած), զբրութիւն պ. Յովսէփ Վասիլեանի, տպուած է Կ. Պոլսում. խաբարչիւր տետրակի զինն է 5 կոպ. 3) պ. Պատկանեանից «Объ археологической и этнографической альбомы Армении, рабобы г. Курециана», 4) պ. Գալաթեանից «Въ вопросу о происхождении Пуссанаго скота», 5) Թիֆլիզի քաղաքային վարչութիւնից «Свидѣнія о деятельности Тифлисской городской думы за 1879 года»:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. Շուշու հայ հասարակութիւնը ահա ամբողջ մի տարի է, որ պ. նահանգապետից ընթերցարան բանալու թղթաւորութիւն է խնդրել: Մինչև այժմ այդ խնդիրը անկատար է մնացած: Նորերումս հասարակութիւնը կրկնել է խնդիրը պ. նահանգապետին ընթերցարանի մասին: Զոյս ենք տածում, որ զոնէ այս անգամ կ'յարգվի ժողովուրդի խնդիրը:

— Այստեղի հոգեւոր ազգային դպրոցի հոգաբարձուներից մի քանիսի ժամանակը վաղուց արդէն լրացած է, չգիտենք, ինչու է յետաձգվում նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնը:

— Այստեղ մի գործունեաց և հասկացող առաջնորդի բացակայութիւնը ստուտիկ զգացվում է: Զանազան տեսակ զննութեան տակ եղող անձինք սկսել են գլուխ բարձրացնել, կարծելով թէ էլի Սարգիս արքեպիսկոպոսի ժամանակն է, Աղլիլիներին խորհուրդ կ'ը տայինք չը մտնալ, որ «վարանդու զննութիւնը» դու մնում է:

«Մշակ» լրագրում կարդում ենք, որ պ. Սաֆարեանցը հայ թատրոնական մըշակական խմբից հրաժարվել է: Զգիտե՛ք հրաժարվել է, թէ հրաժարեցրել են, միայն լսում ենք, որ հայ բեմից նորա հեռանալու պատճառով ոմանք մտադիր են իբրև թէ իրանց արժեքներին տոնականները յետ դարձնել: Եթէ ճշմարիտ է այս բոլոր, չգիտենք, թէ հայ բեմի համար ուրախանալ, թէ թաւոր:

Նից իրանց զրկող հանդիսականների համար ցաւեր:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՈՆԵԱՆՑ:
Հրատարակիչ Է. ԵՆՖԻԱՃԵԱՆՑ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամսոյս 30-ից պաշտօնական գործերով Թիֆլիզի բացակայելով ես յանձնեցի Պ. Ստեփաննոս Պալասանեանին կատարել իմ պաշտօնը մինչև իմ վերադառնալը: Այս մասին յայտնում եմ Թիֆլիզի Թեմի Հայոց հոգեւոր ուսումնարանների վարչութիւններին:

Թեմական վերատեսուչ Գ. Բարխուդարեանց:

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «ՋԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐԱՆ» հայ դպրոցների համար: Սա ընդգունում է Ներսիսեան Ազգային — Հոգեւոր դպրանոցի և Գայիսեան օրիորդական դպրոցի մէջ. նաև Թէմական տեսչի բարեհաճութեամբ Տիֆլիսի Թէմի դպրոցներում: Վաճառվում է Զաքարիայ Գրիգորեանի «Վովկասեան» գրավաճառանոցում: Գինըն է 40 կոպէկ: Գումարով առնողներին զիջումն կ'ընին: 10—10

ԴԵՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Անունով մի նոր գիրք, բաւականին մեծ գիրքով պատրաստուել եմ տպագրութեան համար, որը բովանդակում է մեր աշխարհից բազմապիսի շատ նիւթեր: Վերնագրից արդէն երևում է, որ այս գիրքը ծառայելու է մեր դպրոցների սաներին ու սանուհիներին և առհասարակ ընթերցող հասարակութեան: Գինը նշանակելու ենք 40 կոպէկ:

Աղէքսանդր Արարատեանց: 5—10

ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՆԻ ՄԵՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ

ԿԱՄՍԱՐ ՏԵՐ—ԳԱԹԵԱՆՑԻ
ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐԳ ԲՈՒՍԵՐԵՆ ԼԵՋՈՒԻ
«РУССКОЕ СЛОВО»

Բնութեամբ է Վրաստանի և Իմերէթի և Երևանայ հայոց բոլոր ծխական և միջնակարգ ուսումնարաններում նոյնպէս Լեզուի և միւս թիւերի ուսումնարաններին շատերում:

Զորքը պատրուելու (ուղղած և աւելացած): Վաճառվում է Թիֆլիզում «Երկրորդական» և միւս բոլոր գրավաճառանոցներում: Գումարով առնողներին ՄԵՆ ԶԻՋՈՒՄՆ կ'ը լինի, եթէ գինն ուղղակի աշխատասիրողն այս հասցեով. Тифлисъ. Камеру Теръ-Давляницъ, въ магазинѣ Бр. Абовьяницъ:

ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԻ
ՄԻՋՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅՈՑ

ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱԿԱՆ
ԿԱՆ
Դրուհի

ՅՈՎԱԿԻՓՎԱՍԻԼԵԱՆԻ
ՌԷԹ տետրակի մէջ ամփոփուած:

Հեղինակին բաղմունքն աշխատութեամբ, մեծ խնամքով և մաքուր վիճագրութեամբ պատրաստուած սոյն գեղագրութեան տետրակներու Ա. և Բ. արդէն հրատարակեալ և միւսներն ալ մամուլ տակ են: Այս տետրակ օգտակար գործ մը որ իւր տեսակին մէջ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ ազգային հաստատութեան մը ձեռքը, թէ գիւրուսոյց կ'ընտանալ, թէ գիւրուս վայելութեամբ, և թէ զընոյն աճանութեամբ արժանի է որ միւս գտնէ ամեն ազգային վարժարանաց մէջ:

Իւրաքանչեւ տետրը կը բաղկանայ 24 էջէ, և իւր մէջ կը պարունակէ գեղագրական ծանօթութիւններ և հրահանգներ ի պէտս ուսուցչաց: Հատին զինն է հինգ (5) կոպէկ: Կրպոյցաց և հարկերէ տեւի առնողներու համար մասնաւոր գեղը կը լինի: Կրպոյցի Պոլսոյ և Տիֆլիզի հայ դրավաճառաց քով: Կեղքոնտեսողն է Միսիսեան, ընկ. գրասենակը Կ. Պոլսոյ Կալաթիա - Վեօլէ - Օղլու - Խան, թիւ 13:

Հայոց Միսիսեան ընկերութեանց կիկը չի կրող օրինակները անվաւեր են:

7—10

ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՆԻ մամուլի

տակից Ներկայացուի Յ. Ալիխանեան չարագրութիւնը, ԵՐՈՒՄՆԻ ԵՐԳՐՈՐԳ, ողբերգութիւն հինգ արարութեաներով, ոտանաւորով գրած: Գինն է երկու ուսուցչի: Գրավաճառները պահանջելով մինչև հարիւր հատոր ունին 10%, զիջումն, իսկ աւելի—20%: Փոստի ծախսը հեղինակը առնում է իւր վերայ:

Յանկացողները կարող են գիմել հետեւեալ հասցեով.

Въ г. Майкопъ, Куб. Обл. Мировому судѣ 1 участка, Николаю Іосифовичу Алиханову.

2—10